

Indledning

Selvom flere flygtninge og indvandrere har udnyttet det økonomiske opsving til at finde fodfæste på arbejdsmarkedet, så er realiteten stadigvæk, at målgruppen er markant overrepræsenteret i ledighedsstatistikken. Hver tredje kontanthjælpsmodtager har ikke-vestlig baggrund og halvdelen af de kvinder, der har været på kontanthjælp i mere end 10 år, har ikke-vestlig baggrund.

Det vidner om, at det underste sikkerhedsnet for nogle borgere er blevet ensbetydende med en passiv hverdag i hjemmet på offentlig forsørgelse. Den passive forsørgelseslogik underminerer integrationen og skader sammenhængskraften i vores samfund.

Derfor er Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), Danmarksdemokraterne og Dansk Folkeparti enige om at indføre en ny arbejdspligt for alle borgere i kontanthjælpssystemet, som ikke opfylder kravene om ophold i riget i mindst 9 ud af de seneste 10 år (opholdskravet) og fuldtidsbeskæftigelse i mindst 2½ år ud af de seneste 10 år (beskæftigelseskravet).

Ny arbejdspligt

Alt for mange indvandrere, især kvinder med ikke-vestlig baggrund, er ikke en del af det danske arbejdsmarked. Aftalepartierne er enige om, at i Danmark skal alle, der kan, arbejde og forsørge sig selv. Det er både rimeligt for samfundet og værdigt for den enkelte. Det enkelte menneske bør mødes med tillid og en forventning om, at man ønsker at forsørge sig selv og at være en integreret del af det danske samfund. Det skylder man det enkelte menneske, uanset den baggrund som vedkommende har.

Aftalepartierne er derfor enige om at indføre en arbejdspligt for alle personer, som ikke opfylder opholdskravet og beskæftigelseskravet i kontanthjælpssystemet. Det skønnes, at ca. 12.000 personer, som modtager selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse (SHO-ydelser) d. 1. januar 2025 vil blive omfattet af arbejdspligten. Det bemærkes, at arbejdspligten skønnes at komme til at omfatte yderligere omkring 10.000 personer fra 1. juli 2025 i henhold til *Aftale om skærpede optjeningsregler for kontanthjælp* (oktober 2023). Det betyder, at arbejdspligten samlet set kommer til at omfatte omkring 22.000 personer pr. 1. juli 2025.

I arbejdspligten vil der blive stillet klare krav om, at man skal bidrage for sin ydelse, ligesom man gør på det danske arbejdsmarked. Det skal sikre, at flere børn

oplever, at begge deres forældre står op om morgenen og går på arbejde. Arbejdspligten skal også være med til at bryde med den negative sociale kontrol, som alt for mange kvinder med ikke-vestlig baggrund bliver udsat for. De skal i stedet aktiviseres i meningsfulde fællesskaber og lære at stå på egne ben.

Som udgangspunkt skal alle personer i arbejdspligten bidrage op til 37 timer om ugen i eksempelvis nyttejob, virksomhedspraktik eller småjobs. Der vil grundlæggende blive stillet større krav for at modtage ydelse end tidligere – ikke mindst for ledige borgere, der har været i landet i mange år, og som ofte har fået en meget begrænset beskæftigelsesindsats. Kommunen skal altid foretage en individuel vurdering, så arbejdspligtens indhold og omfang bliver afstemt med den enkeltes forudsætninger. Hvis den enkelte borger ikke bidrager i den tid, man er forpligtet til, vil man blive sanktioneret i hjælpen efter gældende regler. Det indebærer, at borgere i arbejdspligten vil få fradrag i hjælpen med en sanktionssats pr. dag, hvor den pågældende udebliver helt eller delvist uden rimelig grund.

Nyttejob vil som udgangspunkt udgøre en betydelig aktivitet i arbejdspligten. Nyttejob skal etableres som opgaver, der ellers ikke ville blive udført, og ligger ud over serviceniveauet og det normerede niveau for opgaveløsningen hos den enkelte offentlige arbejdsgiver. Det betyder, at nytteindsats for eksempel ikke kan bestå af pleje- og omsorgsopgaver, som løses af ordinært ansatte. Nytteindsatsopgaver kan for eksempel være ekstra rengøring af depotrum og skyllerum, sortering af uniformer før vask, beskæring af træer og buske langs veje og cykelstier, opsamling af affald i naturområder, tømme kælderrum på skoler, ekstra renhold og reparation af offentlige arealer, mv.

For at skabe et så fleksibelt system som muligt er aftalepartierne enige om at afskaffe det såkaldte rimelighedskrav samt varighedsbegrænsningen for nyttejobs. Ved at afskaffe kravene bliver det muligt at etablere flere og længere forløb i nytteindsats på samme arbejdsplads. Det giver også den enkelte kommune en større frihed til at tilrettelægge forløbet i forhold til den enkelte borgers forudsætninger og situation. Aftalepartierne er endvidere enige om at udvide formålet med tilbudet for målgruppen, så nytteindsats også kan tilbydes med det (nye) formål, at personen via nytteindsatsen bliver bekendt med arbejdslogik og får indblik i kulturen og normerne på det danske arbejdsmarked. Endelig etableres et nyt tilbud kaldet *særligt tilrettelagt nytteindsats*, der er et kommunalt organiseret tilbud, hvor borgeren skal arbejde for sin ydelse til gavn for borgeren og samfundet.

Ordinære jobs og lønnede opgaver skal ikke fortrænges af nytteindsatsen i den nye arbejdspligt. Både kommuner, regioner og staten vil skulle bidrage til at løfte opgaven med nytteindsatserne. Der vil løbende blive fulgt op på, at borgere i arbejdspligt også i praksis kommer til at bidrage for deres ydelse.

Virksomhedspraktik og lønnede timer i småjobs tæller også med i arbejdspligten. Derudover kan danskundervisning, forberedelsestid til danskundervisning, jobsøgning og transport mellem aktiviteter også tælle med i arbejdspligten. Tilbud om

vejledning og opkvalificering kan ligeledes tælle med, men brugen af tilbuddet begrænses i forhold til i dag, og det vil være et krav, at tilbuddet har et klart og tydeligt beskæftigelsesrettet fokus.

Nytilkomne udlændinge i arbejdspligten vil – som i dag – have pligt til at følge danskuddannelse, som der er adgang til de første fem år af opholdet af Danmark. Danskuddannelse 1 (DU1) omlægges i forbindelse med indførelse af en ny arbejdspligt. Formålet med omlægningen er dels at opnå en besparelse, der kan bidrage til at finansiere andre elementer i arbejdspligten, dels at effektivisere DU1, så niveauet sænkes og kursistgruppen får bedre mulighed for at gennemføre uddannelsen.

Kontanthjælpsmodtagere omfattet af den nye arbejdspligt kan forlade ordningen ved at opfylde opholds- og beskæftigelseskravene og dermed overgå til grundsats eller forhøjet sats, eller ved at afgå fra kontanthjælpssystemet til for eksempel ordinær beskæftigelse, SU, integrationsgrunduddannelsen (igu) eller voksenlærlingeforløb. Med trepartsaftalen af september 2023 er igu-ordningen blevet videreført og udvidet med henblik på at give endnu flere flygtninge og indvandrere mulighed for at bruge ordningen som en trædesten til beskæftigelse.

Evaluering

Aftalepartierne er enige om, at arbejdspligten skal evalueres. Aftalepartierne får en status for implementering af arbejdspligten efter 18 måneder.

Ikrafttrædelse

Den nye arbejdspligt får virkning fra d. 1. januar 2025 for personer, som på det tidspunkt modtager selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse (SHO-ydelser). Kommunerne skal senest d. 1. juli 2025 have implementeret arbejdspligten for denne målgruppe.

Økonomiske konsekvenser

Arbejdspligten skønnes varigt at indebære merudgifter for 170 mio. kr. årligt. Arbejdspligten er midlertidigt delvist finansieret af midler tilvejebragt af *Aftale om skærpede optjeningsregler for kontanthjælp*.

Tabel 1

Økonomiske konsekvenser

Mio. kr., 2024-pl	2025	2026	2027	2028	Varigt
Merudgifter efter skat, tilbageløb og adfærd	0	105	110	110	110
Administrationsudgifter	25	65	65	65	65
I alt efter skat, tilbageløb og adfærd	25	170	175	170	170
Arbejdsudbudsvirkning (fuldtidspersoner)	100	300	300	300	300

Anm.: Der er afrundet til nærmeste 5 mio. kr. Arbejdsudbudsvirkningerne er afrundet til nærmeste 50 fuldtidspersoner. Der er antaget ikrafttrædelse 1. januar 2025. Der er merudgifter på ca. 5 mio. kr. til implementering i 2024. Grundet afrundning summer tabellen ikke.
Kilde: Beskæftigelsesministeriets egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Sammenhæng til øvrige aftaler

Aftalepartierne er indforstået med, at arbejdspligten skønnes at komme til at omfatte yderligere omkring 10.000 personer fra 1. juli 2025. I henhold til *Aftale om skærpede optjeningsregler for kontanthjælp* ensrettes reglerne i kontanthjælpssystemet, så personer, der er kommet til Danmark før 2008, skal opfylde et beskæftigelseskrav om mindst 2,5 års fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år. Kommunerne skal senest d. 1. januar 2026 have implementeret arbejdspligten for den samlede målgruppe.

Aftalepartierne er enige om, at indførelsen og udvidelsen af arbejdspligten, som følge af det fremrykkede beskæftigelseskrav, finansieres ved det midlertidige provenu, som skabes ved fremrykningen af beskæftigelseskravet, jf. *Aftale om skærpede optjeningsregler for kontanthjælp*.